

Minnesteckning för Lolo Krusius-Ahrenberg 21.6.1909–13.7.2003

MARIE-LOUISE VON BERGMANN-WINBERG

Professor emeritus i ekonomisk politologi vid Svenska handelshögskolan Lolo Krusius-Ahrenberg avled den 13 juli i Helsingfors i en ålder av 94 år. Hon föddes i Marburg an der Lahn i Tyskland den 21 juni 1909. Hon inledde sin skolgång i Berlin, varefter familjen flyttade till Finland där hon tog studentexamen vid Vasa svenska samskola år 1926. Efter studier vid såväl Helsingfors universitet som vid det berömda Goethe-universitetet i Frankfurt avlade hon fil.mag. och licentiatexamen år 1932, samt disputerade år 1934 vid Helsingfors universitet i ämnet historia. Efter en period som lektor i tyska språket vid Svenska handelshögskolan utnämndes hon till docent i författningshistoria och statskunskap vid samma högskola år 1945, samt till docent i finsk och skandinavisk historia vid Helsingfors universitet samma år.

Åren 1945–1960 verkade hon som ordinarie lärare vid Svenska medborgarhögskolan, sedermera Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Till professor i historia och statskunskap vid Svenska handelshögskolan utnämndes hon år 1948. Under åren 1948–1952 innehade hon ett förordnande som t.f. professor för den svenskspråkiga professuren i allmän statslära vid Helsingfors universitet. Lolo Krusius-Ahrenberg avgick med pension från Svenska handelshögskolan år 1973 för att ägna sig åt sitt verk om ståndslantdagen som ingick i det stora nationella forskningsprojektet om riksdagens historia, men bestred den vakanta professuren under ett par års tid, samt verkade därefter som docent vid högskolan. Hennes bana avslutades med en pol.dr. h.c.

vid statsvetenskapliga fakultetens promotion år 1981, vilket var samma år som hennes stora arbete om ståndslantdagen utkom.

Professor Lolo Krusius-Ahrenbergs karriär har varit lång och vittomspännande. I hennes gärning kombineras de tidiga lärospånen vid universiteten i Helsingfors och Frankfurt. Vid det senare verkade hon som ansvarig för Akademische Austauschstelle, vilken var underordnad Studentenhilfe samt Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD), vilket sedermera ledde till att hon aktivt kunde påverka upptakten till DAAD-stipendieutbytet mellan Tyskland och Finland. Hon tog tidigt initiativ till en allmän internationalisering av sitt ämne, bl.a. var hon den som införlivade Finland i kretsen av IPSA-länder (International Political Science Association), som hon stiftat bekantskap med under sina resor till USA, 1952 som ASLA stipendiat samt 1957 som första finländska deltagare i en IPSA Round Table konferens om intresseorganisationernas politiska verksamhet i Pittsburgh, under ledning av Ehrmann. Den publikation som sedermera utkom på ett prestigefyllt förlag innehöll således även en artikel om intresseorganisationerna i Finland och deras utveckling, vilket bidrog till att sätta Finland på kartan i dessa sammanhang.

Som en av de första finländska medlemmarna av APSA (American Political Science Association) kunde hon återknyta kontakterna med sina forna tyska vänner, lärare och studiekamrater, såsom Morgenthau, Friedrich, Mannheim och Marcuse, vilka samtliga emigrerat till USA där de

även kom att påverka utvecklingen av den amerikanska statskunskapen. Hennes roll som internationell brobyggare och den som förde in nya vindar i den finsk statsvetenskaplig debatt, bl.a. genom sina artiklar om den konstitutionella debatten i USA, Tyskland och Frankrike, har även omvittnats av bl.a. Jaakko Nousiainen och Martti Noponen. Därutöver har hon företagit ett stort antal studie- och forskningsresor till flera europeiska länder, inte minst de nordiska dit hennes forskningsarbete fört henne.

Sin vetenskapliga karriär inledde hon med sin doktorsavhandling om nationalismens och liberalismens genombrott i Finland vid medlet av 1800-talet, ett verk som rönt stor uppmärksamhet här och utomlands. Verket var länge kursbok både i Finland, och i de andra nordiska länderna samt Tyskland. Denna tidsepok i den finländska historien aktualiserades yttermera i ett flertal arbeten, innan hon år 1947 utgav sitt stora verk om tyrannmördaren C. F. Ehrensvärd, en synnerligen intressant studie om adelsradikalismen och komplotten kring samt mordet på Gustaf III. Boken vann förtjänt uppmärksamhet och blev något av en klassiker inom sitt område. Även detta verk är flitigt citerat, och äger fortfarande aktualitet i historikerkretsar.

Därefter kom hennes intresse att gälla konstitutionella frågor i olika länder, bl.a. utkom verket *Den konstitutionella debatten i USA* år 1952, samtidigt som hennes särskilda intresse under hela 50- och 60-talet även ägnades åt intresseorganisationer samt utveckling av medinflytande och medbestämmanderätt. I och med att hon 1948 erhöll sin professur i historia och statskunskap vid Svenska handelshögskolan kom hon gradvis att mer betona statskunskapen på bekostnad av historia i sin forskning och undervisning, vilket också var helt i linje med den professur hon skötte vid Helsingfors universitet. De konstitutionella frågorna var högaktuella, både i Europa och i USA, och Lolo Krusius-Ahrenberg var mycket engagerad i den debatt som fördes i *Finsk Tidskrift* och inom de statsvetenskapliga tidskrifterna, framförallt ur ett jämförande perspektiv. Samma intresse fick henne att även omfatta de nya statsbildningarnas konstitutioner i globalt perspektiv och den politiska utvecklingen av de nya staterna på 1960-talet. 1954 knöts hon till den statliga kommittén för utgivande av den finska riksdagens historia, vars verksamhet varade ända till år 1983. Hennes eget verk om

ständerlantdagen *Suomen kansanedustuslaitoksen historia II; Säätiedustuslaitos 1850-luvun puolivälisestä 1870-luvun loppuun*, avd. 1–3, utkom 1981 och dokumenterar på ett förtjänstfullt sätt arbetsformer och aktuella frågor under en viktig epok i Finlands historia. Detta innebar för henne även en återgång till historisk forskning, som hon alltså bedrev parallellt i hela sitt liv.

Hon var medlem av ett stort antal vetenskapliga samfund både i Finland och utomlands, och innehade ledande poster vid dessa, vilket svårligen kan sammanfattas med några ord. Några kan dock nämnas här: hon blev forskarledamot i Finlands historiska samfund år 1949, av. Kgl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinavien historia år 1950, samt kallades till ledamot av Finska Vetenskapssocieteten år 1950. Det ställer sig svårt att med några ord sammanfatta alla hennes vetenskapliga sakkunniguppdrag, styrelseposter och extern verksamhet vid universitet, högskolor och vetenskapliga samfund. Dock kan givetvis nämnas att hon var den första kvinnliga professorn inom sitt ämne, både inom statskunskap och inom den dubbla professuren som kombinerade historia med statskunskap, och detta givetvis i Finland och i Norden och sannolikt även i hela Europa, och att hon med sin forskning inom flera av sina områden blev något av en banbrytare, samtidigt som det blev henne förunnat att under många decennier kunna omspänna dynamiska skeenden av politisk utveckling både inom Finland och internationellt.

Med sin sedvanliga analytiska skärpa betonade hon att hon förunnats inleda sina studier vid ett relativt ungt, liberalt och framstående universitet där den tidens mest intressanta statskunskap förkunnades, och att därefter få stifta bekantskap med den nya amerikanska politologin, som i mångt och mycket dominerades av tyskemigranterna. Hon förunnades ett långt akademiskt liv genom en tidig disputation, och sin roll som vägröjare i det internationella samfundet för de finländska kollegerna axlade hon gärna, samtidigt som hon glädde sig över statskunskapens utveckling i hemlandet och framväxten av nya starka forskningsmiljöer. Vid Svenska handelshögskolan tog hon initiativet till att döpa om sitt ämne och även professuren till ekonomisk politologi, vilket var ett framsynt förhållningssätt med tanke på en lämplig inriktning vid en handelshögskola, och som låg helt i linje med exempelvis London School of Economics and

Political Science, som även i dag är topprankat bland de fem förnämsta lärosätena i Storbritannien. Det ekonomiska perspektivet såg hon som viktigt för all statskunskap; fördelningen av välfärd och resurser, även i demokratisk mening; och detta långt innan det i slutet av 60-talet blev main stream forskning för vissa statsvetare på vänsterkanten. Med sin egen liberala hållning men som familjebekant sedan barnåren med professor Gunnar Aspelin, kom diskussionerna tidigt för henne att innefatta olika ideologiska schatteringar i skärningspunkten mellan ekonomi och politik. I dagens situation när de ekonomiska teorierna starkt påverkat statskunskapens utveckling och innehåll, inser man hur förutseende denna namnförändring i själva verket var.

Som akademisk lärare och medlem av det vetenskapliga samfundet var Lolo Krusius-Ahrenberg en sällsynt mångsidig, kunskapsrik och ovanligt inspirerande person. Detta var delvis en följd av hennes kontinentala rötter och kännedom om andra kulturer, vilket hindrat henne från att inta snävt nationalistiska ståndpunkter isynnerhet under en tidsperiod som föregått dagens internationaliseringsprocess. Med sin starkt analytiska begåvning, stora beläsenhet samt praktiska kunnande har hon förmedlat politologins grundläggande synsätt för generationer av studenter och kolleger som med tacksamhet minns henne. Hon uppskattade alldeles särskilt sina finskspråkiga statsvetenskapliga kolleger, och den ära hon vederfors genom att kallas till hedersdoktor vid statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet. Det var henne en stor glädje att hennes eget arbete inom riksdagens historia översattes till finska under en längre period när hon noga övervakade varje

nyans i det språk som hon visserligen tillägnat sig, men aldrig kom att behärska så väl som hon själv hade önskat i tal och i skrift.

Hennes nära vänner, tidigare kolleger och familj kan därtill lägga stor värme, generositet, omtanke, humor och en ovanlig förmåga att upprätthålla vänskapsband under många decennier trots avstånd och hennes alltmer tilltagande blindhet. Detta handikapp hindrade henne även från att utöva vetenskaplig verksamhet under de senaste tjugio åren, men givetvis inte att engagera sig och delta i vetenskapliga möten och det politologiska samtalet. Hon var ett markant inslag i den finländska statskunskapen, inte minst som en tidig pionjär, men det blev henne förunnat att också följa med den unga finska nationen under dess krig- och ofärdsår, liksom vägen mot en välfärdsstat av nordiskt snitt med liknande statskick och parlamentarism. Hennes intresse kom dock i första hand alltid att fokuseras på Finland i ett europeiskt och ett globalt perspektiv, trots att hon tillägnade sig mycket av den mellaneuropeiska skepticismen när det gällde utvecklingen av en europeisk union och övernationell konstruktion. Hon föddes i det kejsrerliga Tyskland med dess värderingar och stormaktsanspråk, men hon kom att verka i en ung nation som efter sina födslovåndor utvecklades till en ekonomiskt och politiskt stark medlem av såväl Norden som det europeiska samfundet. Vi som lärde känna henne upplever en stor tomhet nu när hennes röst tystnat i samhällsdebatten och i de vetenskapliga samfunden. Mänskligt sett saknar vi hennes karismatiska gestalt i det land hon i hög grad gjorde till sitt studieobjekt och där vi förunnades att under en lång period verka tillsammans med henne.

REFERENSER

- Krusius-Ahrenberg, Lolo. 1934. *Der Durchbruch des Nationalismus und Liberalismus im politischen Leben Finnlands 1856–1863*.
- Krusius-Ahrenberg, Lolo. 1948. *Tyrannmördaren C.F. Ehrensward*. Stockholm.
- Krusius-Ahrenberg, Lolo. 1957. The Political Power of Economic and Labor Market Organizations: A Dilemma of Finnish Democracy. Ingår i Ehrmann, H, *Interest Groups on Four Continents*. IPSA. Pittsburgh Press.

- Krusius-Ahrenberg, Lolo. 1970. *Ekonomisk politologi*. Helsingfors: Ekonomiska samfundets tidskrift.
- Krusius-Ahrenberg, Lolo. 1981. *Suomen kansanedustalaitoksen historia II; Säätyedustuslaitos 1850-luvun puolivälistä 1870-luvun loppuun, avd. 1–3*. Helsinki.
- Paakkunainen, Kari. 1985. *Demokratia, tiede, kansanvalitus. Valtiotieteellisen yhdistyksen intellektuaalihistoriaa 1935–1985*. Jyväskylä: Gummerus Oy.